

UNIVERZITET CRNE GORE
FILOLOŠKI FAKULTET

UNIVERZITET CRNE GORE FILOLOŠKI FAKULTET			
11. 11. 2024.			
05	1398/8		

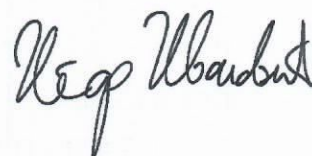
VIJEĆU FILOLOŠKOG FAKULTETA

Predmet: Izvještaj Komisije za ocjenu prijave doktorske teze i kandidata – D1

Vijeću Filološkog fakulteta predlažemo da usvoji Izvještaj Komisije za ocjenu prijave doktorske teze „Neumjetnički tekstovi i komunikativni pristup u nastavi maternjeg jezika u osnovnoj školi“, kandidatkinje mr Slavice Đurović.

Predsjednik Komisije za doktorske studije

Prof. dr Igor Ivanović



OCJENA PODOBNOSTI DOKTORSKE TEZE I KANDIDATA

OPŠTI PODACI O DOKTORANDU	
Titula, ime i prezime	Mr Slavica Đurović
Fakultet	Filološki fakultet
Studijski program	Crnogorski jezik i južnoslovenske književnosti
Broj indeksa	4/21
Podaci o magistarskom radu	Jezik crnogorskih grafita Nauka o jeziku Filozofski fakultet Nikšić 2011 A
NASLOV PREDLOŽENE TEME	
Na službenom jeziku	Neumjetnički tekstovi i komunikativni pristup u nastavi maternjeg jezika u osnovnoj školi
Na engleskom jeziku	Non-artistic texts and communicative approach in teaching mother tongue in primary school
Datum prihvatanja teme i kandidata na sjednici Vijeća organizacione jedinice	24. 10. 2024.
Naučna oblast doktorske disertacije	Metodika nastave maternjeg jezika i Nauka o jeziku
Za navedenu oblast matični su sljedeći fakulteti	
Filološki fakultet	
A. IZVJEŠTAJ SA JAVNE ODBRANE POLAZNIH ISTRAŽIVANJA DOKTORSKE DISERTACIJE	
Javna odbrana polaznih istraživanja mr Slavice Đurović je organizovana 6. novembra 2024. godine u Svečanoj sali Filozofskog/Filološkog fakulteta u Nikšiću. Kandidatkinja je obrazložila temu, predmet istraživanja, ciljeve i hipoteze, predstavila rezultate polaznih istraživanja i strukturu buduće doktorske disertacije. Članovi Komisije su postavljali pitanja i dali sugestije i predloge za unapređenje teorijskog utemeljenja i samog procesa istraživanja.	
B. OCJENA PODOBNOSTI TEME DOKTORSKE DISERTACIJE	
B1. Obrazloženje teme Tema doktorske disertacije zasnovana je na ispitivanju funkcija i dometa komunikativnog pristupa u nastavi maternjeg jezika na primjerima neumjetničkih tekstova u osnovnoj školi, s	

fokusom na drugi i treći ciklus. Iako je ovaj metod prisutan u crnogorskome kurikulumu od 2005. godine, kada se počelo s primjenom novih obrazovnih programa usmjerenih na ciljeve i usklađenih sa obrazovnom paradigmom – nastavni proces usmjeren na učenika i njegovo učenje, evidentno je (što dokazuju rezultati eksternih provjera znanja, PISA, PIRLS...) da učenici i dalje pokazuju skromne rezultate kada je čitalačka pismenost u pitanju.

Neumjetnički tekstovi obuhvataju informativne, publicističke, naučne, administrativne, tehničke i druge tekstove, koji nemaju primarno estetsku funkciju, već im je informativna funkcija najdominantnija, ili jedna od dominantnijih (uz saznavnu). Predstavljaju, dakle, neizostavni dio svakodnevnice komunikacije. Ovladavajući strategijama neophodnim za čitanje i razumijevanje neumjetničkih tekstova, učenici razvijaju praktične vještine, ali i vještine pronalaženja informacija, njihovog povezivanja, upoređivanja i provjere, kombinovanja i primjene u novim životnim i čitalačkim situacijama, te stoga unapređuju kritičko mišljenje.

U radu ćemo se baviti strukturom tekstova, ispitivati koliki je njihov potencijal za razvijanje funkcionalne, čitalačke, ali i drugih vrsta pismenosti, kritičkoga mišljenja. Ispitaćemo i koje su to čitalačke, komunikativne, kognitivne i metakognitivne strategije koje su korišćene za interpretiranje teksta, odnosno koje su među njima najpogodnije za aktiviranje određene vrste pismenosti.

Nadalje, ispitivaćemo mogućnosti neumjetničkih tekstova s aspekta lingvometodičkih predložaka za učenje gramatičkih pojmova i pojava i pravopisnih pravila.

Korpus za analizu predstavljaju udžbenici drugoga i trećega ciklusa osnovne škole za predmet Crnogorski – srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost.

B2. Ciljevi i hipoteze

Cilj 1. Analizirati tipove strategija a) čitalačkih, b) komunikativnih, c) kognitivnih u odnosu na vrstu pismenosti.

Cilj 2. Ukazati na značaj i funkcije neverbalnih elemenata neumjetničkih tekstova: grafički organizatori, fotografije, ilustracije.

Cilj 3. Ispitati mogućnosti razvoja strategija multimodalne i digitalne pismenosti u kontekstu postojećih neumjetničkih tekstova u udžbenicima.

Cilj 4. Uočiti i opisati modele integracije gramatičkih i pravopisnih tema u kontekstu neumjetničkih tekstova, kao i savladavanje sposobnosti – učenja putem čitanja.

Cilj 5. Ispitati da li nastavnici u procesu realizacije obrazovno-vaspitnih ishoda i ishoda učenja, kao i provjere znanja iz oblasti jezika koriste neumjetničke tekstove i u kojoj mjeri (iz udžbenika ili drugih izvora), te koje kriterijume koriste pri samostalnom odabiru neumjetničkih tekstova.

Hipoteza 1. Sadejstvo različitih strategija (komunikativnih, čitalačkih, kognitivnih) u punom obimu podstiče razvoj čitalačke (i funkcionalne), pismenosti.

Hipoteza 2. Grafički elementi i organizatori, vizuelni elementi služe kao pojačivači ili kao nadgradnja drugih strategija koje su u službi razvoja različitih vrsta pismenosti.

Hipoteza 3. U tekstovima koji pružaju takvu mogućnost, didaktičko-metodičkom aparaturom nijesu predviđeni instrumenti za razvoj multimodalne i digitalne pismenosti.

Hipoteza 4. Primjena neumjetničkih tekstova kao polazište za razvijanje strategije učenja putem čitanja i savladavanja gramatičke i pravopisne norme prihvaćena je paradigma među

nastavnicima maternjeg jezika i književnosti.

Hipoteza 5. Nastavnici koriste i tekstove mimo onih predloženih u udžbenicima.

Hipoteza 6. Nastavnici se vode načelima komunikativno-funkcionalnog pristupa pri odabiru lingvometodičkih predložaka za vježbanje / provjeru znanja.

B3. Metode i plan istraživanja

Korpus za analizu predstavljaju udžbenici II i III ciklusa osnovne škole, za predmet Crnogorski – srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost. Namjera nam je da u cjelosti sagledamo neumjetničke tekstove i prateću aparaturu – grafičku i didaktičko-metodičku. U korpus će sporadično biti uključivani i udžbenici Crnogorskoga – srpskoga, bosanskoga, hrvatskoga jezika i književnosti za gimnazije, kada se bude željela napraviti komparacija, odnosno potvrditi ili opovrgnuti neki zaključak.

Budući da neumjetnički tekstovi pokrivaju širok tematski repertoar, obuhvatajući publicističke, informativne, naučne, administrativne, tehničke... tekstove, njihovoj analizi mora se pristupiti s interdisciplinarnе pozicije. U tom smislu, korist ćemo se pored lingvističkih i sociolingvističkim, pragmatičnim, psiholingvističkim, diskursnim instrumentima u interpretaciji i analizi tekstova.

Najprije ćemo u teorijski okvir smjestiti ključne sastavnice: neumjetnički tekst i komunikativni pristup. Predstav ćemo istoriju korišćenja neumjetničkoga teksta u nastavi i njegov položaj u savremenim kurikulumima, zatim vrste i strukture. Potom ćemo istorijski sagledati komunikativni pristup u nastavi jezika – njegovo utemeljenje, razvoj i značaj za izučavanje jezika.

Metodom prikupljanja podataka proći ćemo kroz korpusom obuhvaćene tekstove i nastojati da utvrdimo paradigme, sisteme i strategije relevantne za naše istraživanje. Najprije ćemo razvrstati tekstove u odnosu na kategoriju, strukturu, namjenu i sl. Potom ćemo metodom analize i interpretacije utvrđivati koje su strategije čitanja, kognitivne i metakognitivne, korišćene u pratećim didaktičko-metodičkim aparaturama, kao i u pratećim grafičkim organizatorima i ilustratorima. Pošto analizom izdvojimo ključne modele, analitičko-sintetičkom metodom utvrdićemo koji od njih su najpogodniji za aktiviranje i razvijanje pojedinačne vrste pismenosti. Kauzalnu metodu korist ćemo pri izvođenju zaključaka o porijeklu odnosno uzroku neke od uočenih pojava i kombinovati sa eksplikativnom, posebno na mjestima gdje smatramo da su se iz teksta metodičko-didaktičkom aparaturom mogli aktivirati kognitivni procesi koji vode aktiviranju određene vrste pismenosti. Komparativnu metodu rabićemo u dijelu sporadičnih paralela s Predmetnim programom za Crnogorski – srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost za opštu gimnaziju, kao i sa udžbenicima za gimnaziju.

Kvalitativno istraživanje realizovaćemo na odbranom korpusu nastavnika osnovne škole iz tri regije Crne Gore, kako bismo došli do njihovog mišljenja o neumjetničkim tekstovima, značaju njihovog izučavanja u smislu upoznavanja strukture, različitih stilova, jezika i namjene i njihove uloge kao lingvometodičkog predloška na kojem se usvajaju znanja, vježbaju ili se provjeravaju znanje iz jezika.

Istraživanje ćemo realizovati primjenom fokus grupnog intervjuisanja. Očekujemo da će neposredan kontakt s ispitanicima omogućiti podsticanje komunikacije i konstruktivnog dijaloga,

ostvarivanje produktivne interakcije unutar članova grupe, kao i neposrednije izjašnjavanje (Halmi 2005, prema Popović 2021).

Struktura disertacije

1. O nastavnome predmetu, o mjestu jezika u okviru predmeta
 2. Jezičke kompetencije učenika (osvrst na institucionalno učenje jezika)
 3. Tradicionalna i savremena nastava jezika (gramatički i komunikativni pristup)
 4. Komunikativni pristup u nastavi jezika
 5. Predmetni programi.
 6. Predmetne oblasti: čitanje i analiza neumjetničkih tekstova (naučnopopularni, publicistički, tekstovi s praktičnom namjenom...); gramatika i pravopis, usmena i pisana komunikacije (zvanična i nezvanična), stvaranje tekstova (kultura izražavanja). Obrazovno-vaspitni ishodi, ishodi učenja i sadržaji u nastavi jezika
 7. Povezanost u međunarodnim projektima (PISA, PIRLS, TIMSS)
 8. Metodički sistemi u nastavi jezika
 9. Neumjetnički tekst i kontekstualizacija nastavnih sadržaja – vrste tekstova, odlike, struktura
 10. Analiza neumjetničkih tekstova
 11. Strategije čitanja
 12. Komunikativne strategije
 13. Kognitivne i metakognitivne strategije
 14. Vrste pismenosti
 15. Korelacija s drugim nastavnim predmetima
 16. Metodologija istraživanja, analiza rezultata i zaključci
 17. Zaključna razmatranja
 18. Literatura
- Prilozi

B4. Naučni doprinos

Naučni doprinos ovoga rada ogleda se u razvoju metodike nastave, i teorijski i praktično, u pravcu prepoznavanja značaja i poboljšanja upotrebe neumjetničkih tekstova u funkciji razvoja različitih vrsta pismenosti: funkcionalne, čitalačke, matematičke, digitalne, medijske, finansijske, preduzetničke, zdravstvene, ekološke, kulturne, emocionalne, kao i usvajanja elemenata jezičkog sistema na učenicima blizak i prijemčiv način. Iako je dosad akcenat bio na razvoju funkcionalne i čitalačke pismenosti u kontekstu neumjetničkih tekstova, potencijal ovih tekstova daleko je viši. Neumjetnički tekstovi predstavljaju autentične jezičke situacije u kojima će se učenici nalaziti svakodnevno. Upravo zato je nužno ispitati, opisati i sistematizovati sve strategije koje vode razumijevanju i iskorišćavanju potencijala takvih tekstova, a nadalje sačiniti materijal koji će nastavnicima pomoći da njihovu primjenu učine efikasnijom i funkcionalnijom, te da časovi jezika budu zanimljiviji, a sam proces poučavanja produktivan.

U praktičnom smislu, dobićemo smjernice kako za pristup obradi pojedinačnih nastavnih sadržaja, tako i šire, smjernice za unapređenje nastave uopšteno. Cilj je funkcionalno pismen učenik koji kritički promišlja, a do cilja ga može voditi nastavnik koji u punom kapacitetu vlada neumjetničkim tekstovima, razumije im svrhu i smisao i vidi sve mogućnosti, razvijajući tako učeničku pismenost u njenoj cjelovitosti.

B5. Finansijska i organizaciona izvodljivost istraživanja

Smatramo da je istraživanje finansijski i organizaciono izvodljivo projektovanom vremenu. Kandidatkinja je sakupila većinu relevantne literature. Budući da je dio istraživanja neophodno realizovati u školi, biće potrebno dobiti saglasnost Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija Crne Gore za realizaciju.

Mišljenje i prijedlog komisije

Nakon uvida u tekst polaznih istraživanja, a posebno nakon ekspozea i argumentovano predloženog istraživačkog plana, kao i naučno i stručno utemeljenih odgovora kandidatkinje na javnoj odbrani, Komisija smatra da je tema i planirano istraživanje originalno i naučno opravdano.

Disertacija će obuhvatiti najnovija istraživanja iz oblasti čitanja, teksta i tekstne lingvistike, kao i i methodske pristupe zasnovane na nastavnom korišćenju neumjetničkih tekstova sa svrhom razvijanja strategija njihovog čitanja, razvoja strategija učenja putem čitanja i čitalačke pismenosti u njenoj cjelovitosti, korišćenja ove vrste tekstova kao lingvometodičkih predložaka za savladavanja gradiva iz oblasti gramatike i pravopisa, kao i razvoja različitih oblika pismenosti s akcentom na multimodalnoj pismenosti savremenog doba.

Članovi komisije sugerisali su dopunu literature jednim brojem relevantnih autora u odnosu na komunikativni pristup u nastavi jezika, a predloženo je i proširenje korpusa ispitanika na učenike i uvođenje opservacije nastave s ciljem dolaženja do pouzdanijih podataka. Takođe, uspostavljanje unutarpredmetne korelacije s nastavom književnosti.

Prijedlog izmjene naslova

(po potrebi predložiti izmjenu naslova)

Prijedlog promjene mentora i/ili imenovanje drugog mentora

(titula, ime i prezime, ustanova)

Planirana odbrana doktorske disertacije

Zimski semestar akademske 2026/27. god.

Izdvojeno mišljenje

(popuniti ukoliko neki član komisije ima izdvojeno mišljenje)

Ime i prezime

Napomena

(popuniti po potrebi)

ZAKLJUČAK

Predložena tema po svom sadržaju odgovara nivou doktorskih studija.	DA	NE
Tema je originalan naučno-istraživački rad koji odgovara međunarodnim kriterijumima kvaliteta disertacije.	DA	NE
Kandidat može na osnovu sopstvenog akademskog kvaliteta i stečenog znanja	DA	NE

da uz adekvatno mentorsko vođenje realizuje postavljeni cilj i dokaže hipoteze.			
Komisija za ocjenu podobnosti teme i kandidata			
Doc. dr Jasmina Nikčević, Univerzitet Crne Gore, Crna Gora	<i>Jasmina Nikčević</i>		
Prof. dr Sonja Nenezić, Univerzitet Crne Gore, Crna Gora	<i>Sonja Nenezić</i>		
Prof. dr Dušanka Popović, Univerzitet Crne Gore, Crna Gora	<i>D. Popović</i>		
U Nikšiću, 7.11.2024.  MP DEKAN <i>Igor Lakić</i>			

PRILOG

PITANJA KOMISIJE ZA OCJENU PODOBNOSTI DOKTORSKE TEZE I KANDIDATA	
	Prof. dr Sonja Nenezić 1. Kakav je odnos književnoumjetničkog teksta i komunikativnog pristupa? 2. Da li neumjetnički tekst garantuje komunikativni pristup?
	3. Može li se istraživanje dopuniti snimanjem časova kako bi se objektivnije analizirao komunikativni pristup u nastavi?
	Doc. dr Jasmina Nikčević 1. Zašto je savremeni svjetski didaktičar Piren rekao da se komunikativni pristup može nazvati eklektičnim pristupom? 2. Kako se ishodi i nivoi čitalačke kompetencije tretiraju orema ZEROJ-u?
	Prof. dr Dušanka Popović 1. Istakli ste da rad na neumjetničkim tekstovima doprinosi razvoju čitalačke pismenosti u njenoj cjelovitosti. Na koji način? 2. U čemu, sa stanovišta praktičara, posebno prepoznajete značaj ove teme?
PITANJA PUBLIKE DATA U PISANOJ FORMI	
(Ime i prezime)	
(Ime i prezime)	
(Ime i prezime)	
ZNAČAJNI KOMENTARI	